

Sreda, 27. septembar 2007. godine

Izricanje presude

Optuženi su pristupili Sudu

Otvorena sednica

Početak 15.30 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite sedite.

SUDIJA PARKER: Molim predstavnika Sekretarijata (Registry) da najavi Predmet.

sekretar: Dobar dan, časni Sude. Ovo je *Predmet IT 95-13/1-T Tužilaštvo protiv Mileta Mrkšića i ostalih.*

SUDIJA PARKER: Ovo Pretresno veće danas zaseda kako bi izreklo Presudu u postupku protiv trojice optuženih: Mileta Mrkšića, Miroslava Radića i Veselina Šljivančanina. U svrhu ovog zasedanja, Pretresno veće će sažeti svoje zaključke, pri čemu naglašava da je ovo samo sažetak Presude, i da se jedini merodavni prikaz zaključaka Pretresnog veća i obrazloženja tih zaključaka nalazi u pismenoj verziji Presude, čiji će primerci biti na raspolaganju stranama u postupku po završetku zasedanja.

Trojica optuženih: Mile Mrkšić, Miroslav Radić i Veselin Šljivančanin terete se za upletenost u zlostavljanje i pogubljenje 264 Hrvata i drugih nesrba koje su srpske snage izvele iz vukovarske bolnice 20. novembra 1991. godine, pošto su hrvatske snage u Vukovaru kapitulirale 18. novembra 1991. godine. U Optužnici se navodi da su te osobe odvedene u hangar na "Ovčari", gde su ih srpske snage zlostavljale i kasnije istog dana pogubile. Na ovim navodima zasniva se pet tačaka Optužnice u kojima se terete za zločine protiv čovečnosti po članu 5 Statuta (Statute) kojim su Ujedinjene nacije (United Nations) osnovale ovaj Međunarodni sud (ICTY), odnosno za: progone, istrebljenja, ubistva, mučenje i nehumana dela. I tri tačke Optužnice u kojima se terete za ratne zločine po članu 3 Statuta odnosno za: ubistvo, mučenje i okrutno postupanje. Mora biti jasno da se Optužnica ograničava na navode u vezi sa krivičnim delima koji se odnose na zlostavljanje i pogubljenje Hrvata i drugih nesrba iz vukovarske bolnice 20. novembra 1991. godine. Optužnica ne obuhvata navode usmerene protiv grada Vukovara i njegovog civilnog stanovništva koji su vodile JNA i druge srpske snage 1991. godine, kao ni navode o razaranju Vukovara usled dugotrajnih vojnih operacija 1991. godine ili navode o mnogobrojnim civilnim žrtvama i velikim štetama nanetim imovini usled tih operacija, a ne odnosi se ni na navode o poginulim posle predaje hrvatskih snaga u Vukovaru 18. novembra 1991. godine. Većinom tih navoda bavi se jedna druga Optužnica podignuta pred ovim Međunarodnim sudom u vezi s kojom još nije sproveden nalog za hapšenje Gorana Hadžića. Međutim, spomenuti navodi su ipak relevantni za utvrđivanje

obeležja krivičnih dela za koja se tereti u ovom predmetu i razmotreni su u Presudi. Ali ovo Pretresno veće ne može da donosi nikakve zaključke o krivici i nevinosti trojice optuženih u ovom postupku na osnovu tih navoda. U vreme izvršenja krivičnih dela za koja se tereti - optuženi Mile Mrkšić bio je pukovnik Jugoslovenske narodne armije. U daljem tekstu sažetka govoriću o toj vojsci kao o JNA. On je komandovao i sa elitnom Gardijskom motorizovanom brigadom u sastavu JNA i sa Operativnom grupom Jug. Kao komandant Operativne grupe Jug komandovao je svim srpskim snagama uključujući: JNA, Teritorijalnu odbranu i paravojne snage na području za koje se tvrdi da je bilo poprište svih krivičnih dela za koja se tereti. Kasnije je postao general i neko vreme je komandovao vojskom tadašnje Srpske Krajine. Miroslav Radić je u vreme izvršenja krivičnih dela za koja se tereti bio kapetan u JNA. Komandovao je četom Prvog bataljona Gardijske motorizovane brigade. Veselin Šljivančanin je bio major u JNA, i u vreme izvršenja krivičnih dela za koja se tereti nalazio se na čelu organa bezbednosti i Gardijske motorizovane brigade i Operativne grupe Jug. Kasnije je unapređen u čin pukovnika.

Posle nekoliko meseci intenzivnih vojnih operacija koje su JNA i druge srpske snage vodile protiv hrvatskih snaga, hrvatske snage na području Vukovara kapitulirale su 18. novembra 1991. godine. Na osnovu postignutog Sporazuma istog dana, hrvatski borci s Mitnice predali su se snagama JNA Operativne grupe Jug. Predaju izvršenu kasnije toga dana nadgledali su predstavnici Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (ICRC, International Committee of the Red Cross). Ratni zarobljenici su potom odvedeni u veliki hangar na "Ovčari" u blizini Vukovara, mesto koje je ranije tog dana odabrano na osnovu Mrkšićevog naređenja. Ratni zarobljenici su tamo zadržani preko noći, a idućeg jutra prebačeni su u zatvorski objekat u Sremskoj Mitrovici - koja se nalazi u Srbiji, s druge strane granice. Tokom te evakuacije nije bilo nikakvih incidenata. Takođe, 18. novembra 1991. godine, u Zagrebu je postignut Sporazum između Hrvatske vlade i predstavnika JNA o evakuaciji vukovarske bolnice. Ranjenici i bolesnici iz vukovarske bolnice koji su bili sposobni za put trebalo je da budu evakuisani za Hrvatsku. Trebalo je da se bolnica nalazi pod zaštitom Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (ICRC). Evakuaciju je trebalo da nadgleda Posmatračka misija Evropske zajednice (ECMM, European Community Monitoring Mission) kojoj je trebalo da se omogući potpuni pristup tokom svih faza evakuacije. Uprkos suprotnim stavovima određenog broja hrvatskih svedoka, Sporazum se nije odnosio na bolničko osoblje, članove njihovih porodica ili osobe koje nisu bili pacijenti u bolnici. U borbama je teško oštećena vukovarska bolnica. 18. novembra 1991. godine bila je ispunjena preko svojih kapaciteta. Kod bolnice se okupio veliko broj civila u nadi da će se i oni evakuisati. U bolnici su se nalazili: bolesni, ranjeni, bolničko osoblje i članovi porodica bolničkog osoblja. Uprkos suprotnim iskazima nekih hrvatskih svedoka, u bolnici su bili i pripadnici hrvatskih snaga koji su se pretvarali da su pacijenti ili pripadnici bolničkog osoblja. Operativna grupa Jug je ušla u vukovarski bolnicu 19. novembra 1991. godine. Optuženi Miroslav Radić postavio je na ulazu stražare, koje su zamenili u izvršenju zadatka obezbeđenja bolnice kasnije toga dana vojni policajci Gardijske motorizovane brigade. Tokom popodneva 19. novembra 1991. godine JNA je većinu civila koji

su se okupili oko bolnice prebacila u "Velepromet", veliko skladište u blizini. Međunarodni predstavnici, kako iz Posmatračke mislije Evropske zajednice tako i iz Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, boravili su u Vukovaru 18. i 19. novembra. Jugoslovenska narodna armija je sprečila pristup Posmatračke misije EZ (ECMM) bolnici 18. i 19. novembra. Jednom predstavniku Međunarodnog komiteta Crvenog krsta omogućen je tek ograničen pristup bolnici 19. novembra. Toga dana su visoki oficiri JNA iz Operativne grupe Jug rekli međunarodnim predstavnicima u prisustvu Mrkšića da se pripadnicima hrvatskih snaga bez obzira da li je reč o pacijentima ili ne neće dozvoliti da se evakušu iz bolnice jer kada bi im se dozvolilo da odu, pripadnici srpskih neregularnih snaga ili meštani bi napali konvoj. Rečeno je da će ih JNA zadržati kao ratne zarobljenike i da će kasnije biti zamenjeni za zarobljene pripadnike JNA. Posmatračkoj misiji EZ (ECMM) rečeno je da se ne meša u evakuaciju. Sporazum potpisan o evakuaciji ranjenika prethodnog dana - bio je zanemaren. Mile Mrkšić je 19. novembra 1991. godine naredio evakuaciju vukovarske bolnice. Evakuacija je trebalo da se obavi 20. novembra 1991. godine. Mrkšić je taj zadatak poverio optuženom Veselinu Šljivančaninu. Zadatak mu je bio da razdvoji ljude u bolnici u dve grupe: osumnjičene za ratne zločine i civile. Osumnjičeni za ratne zločine, a to su bili pripadnici hrvatskih snaga, trebalo je da pod pratnjom JNA budu prebačeni u zatvor za ratne zarobljenike u Sremskoj Mitrovici u Srbiji. Civile je trebalo po njihovom ličnom izboru prebaciti ili u Hrvatsku ili u Srbiju. Veselin Šljivančanin je bio odgovoran za bezbednost ratnih zarobljenika sve do njihovog dolaska u Sremsku Mitrovicu. Osoblje vukovarske bolnice je 20. novembra bilo pozvano oko 7.00 časova na sastanak koji je organizovao optuženi Veselin Šljivančanin. Dok je sastanak bio u toku, vojnici JNA su obilazeći bolnicu rekli onima koji su mogli da hodaju da izađu iz bolnice. Na izlazu su JNA vojnici razdvajali muškarce od žena, dece i starijih osoba. Muškarce su vojnici JNA pretresli i naredili im da se ukrcaju u autobuse u kojima su bili naoružani stražari. U toj grupi bilo je više od 200 muškaraca i dve žene. Svi ti ljudi su bili Hrvati ili nesrbi. Bili su ili se za njih verovalo da su bili pripadnici hrvatskih snaga. Istovremeno su na drugom kraju bolnice: žene, deca i nekoliko starijih muškaraca okupljeni i ukrcani u različite autobuse kojima je trebalo da odu ili u Srbiju ili u Hrvatsku. Autobusi sa zarobljenim muškarcima napustili su vukovarsku bolnicu oko 10.00 časova. U tom konvoju su prvo prebačeni do kasarne JNA u Vukovaru. Pokušaji predstavnika Posmatračke misije Evropske zajednice i Međunarodnog komiteta Crvenog krsta da tog jutra dođu do bolnice, sprečila je JNA. Zadržani su dva sata u centru grada na mostu preko reke Vuke. Oklopno vozilo JNA im je preprečilo put do bolnice. Optuženi Veselin Šljivančanin došao je do mosta i lažno je tvrdio da međunarodni predstavnici ne mogu da prođu iz bezbedonosnih razloga. Dok su njih držali na mostu, autobusi s muškarcima iz bolnice koji su se kretali u suprotnom smeru prešli su reku Vuku preko drugog mosta u blizini, i krenuli prema kasarni JNA. Posle toga, predstavnicima Posmatračke misije EZ i Međunarodnog crvenog krsta konačno je dozvoljeno da odu do bolnice, gde su stigli oko 10.30 časova. Tamo su zatekli uglavnom žene i decu, dok muškarci su bili uklonjeni sa izuzetkom nekoliko starijih muškaraca i pripadnika bolničkog osoblja. Autobusi sa ratnim zarobljenicima, a to su muškarci iz bolnice, stigli su u

kasarnu JNA u Vukovaru oko 10.30 časova. Pripadnici srpske Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga okupili su se oko autobusa, pretili im fizičkom silom i verbalno zlostavljali muškarce u autobusima. Red je konačno uspostavljen kada je Vojna policija JNA uklonila pripadnike Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga iz kruga kasarne. Vojnici JNA su osim toga iz autobusa izdvojili 12 do 15 identifikovanih muškaraca. Ti su muškarci premlaćeni kundacima pušaka, izudarani šakama i nogama i potom vraćeni u bolnicu gde ih je optuženi Veselin Šljivančanin uz konsultacije sa vođama lokalne Teritorijalne odbrane ispitivao o tome da li pripadaju hrvatskim snagama. Ti ljudi su bili ili pripadnici bolničkog osoblja ili članovi porodica bolničkog osoblja, a u bolnicu su vraćeni po naređenju Veselina Šljivančanina. Neki od njih su vraćeni nazad u kasarnu JNA, a drugima je bilo dozvoljeno da se pridruže konvoju sa ženama i decom. U međuvremenu je tog jutra samoproglašena Vlada Slavonije, Baranje i Zapadnog Srema koja je delovala na području Vukovara i koju su uspostavili Srbi u tom kraju, održala sastanak u "Veleprometu". O ovoj Vladi govoriće se na dalje kao o Vladi lokalnih Srba. Goran Hadžić je sastanku prisustvovao kao premijer Vlade, a Slavko Dokmanović u svojstvu ministra za poljoprivredu. Prisutan je bio i kapetan Jakšić iz vukovarske Teritorijalne odbrane, kao i dvojica visokih oficira JNA: potpukovnik Panić, načelnik Štaba Operativne grupe Jug i pukovnik Vujić iz Uprave bezbednosti u Beogradu. Na sastanku je oštro kritikovano što je JNA ratne zarobljenike iz Vukovara premestila u Sremsku Mitrovicu u Srbiji. Neki učesnici sastanka su govorili o suđenju ratnim zločincima u Vukovaru pred lokalnim sudom. Na sastanku je potpukovnik Panić preneo poruku optuženog Mileta Mrkšića da je Mrkšić spreman da postupa u skladu sa odlukom Vlada koju će doneti na tom sastanku u vezi sa tim šta treba da se učini sa ratnim zarobljenicima iz vukovarske bolnice. Međutim iz dokaza sledi da na tom sastanku nije doneta nikakva konačna odluka iako je kasnije, istog dana premijer Goran Hadžić izjavio da je postignut sporazum da će se zarobljenici držati u "našim zarobljeničkim logorima" u okolini Vukovara. Ono što je zatim usledilo odgovora toj izjavi.

Nakon sastanka lokalne srpske Vlade, autobusi u kojima su se još uvek nalazili muškarci, zarobljenici iz bolnice pod naoružanom stražom - napustili su kasarnu JNA, ali nisu otišli u Sremsku Mitrovicu u Srbiji, nego u hangar na "Ovčari". Tamo su stigli između 13.30 i 14.30 časova. Ljudi su iskrcavani iz jednog po jednog autobusa, a dok su izlazili, oblikovan je špalir od oko 10 do 15 vojnika sa svake strane. Zarobljenici su morali da prođu između tih vojnika koji su ih grubo udarali drvenim štapovima, kundacima pušaka, palicama, lancima, pa čak i štakama. Ratni zarobljenici su potom bili prisiljeni da uđu u hangar gde su ostali zatvoreni do kasnih večernjih sati pod nehumanim okolnostima. Veliku većinu zarobljenika u hangaru su nastavili da teško premlaćuju, u mnogim slučajevima gvozdanim šipkama i kundacima pušaka, a udarani su i nogama. Nekolicina zarobljenika za koje se verovalo da su bili na istaknutim položajima u hrvatskim snagama, naročito je teško pretučena. Svedoci veruju da su neki od njih možda i preminuli usled batiranja. Uspostavljen je svojevrsni raspored sa smenama ljudi koji su naizmenično tukli i zlostavljali zarobljenike. Vojnici koji su učestvovali u nasilničkim špalirima ispred hangara i premlaćivanja u hangaru bili su pripadnici

srpske Teritorijalne odbrane uključujući i vođu Miroljuba Vujovića, kao i paravojne snage. Oni su pratili autobuse do "Ovčare" i tamo ostali do kasnih večernjih sati. Moguće je da su na vlastitu inicijativu u premlaćivanjima učestvovali jedan ili više vojnika JNA. Kada su autobusi sa ratnim zarobljenicima stigli do hangara, tamo se nalazilo 15 do 20 vojnika JNA koji su trebali da osiguravaju vojnike. Prvenstveno je bila reč o vojnim policajcima JNA. Kasnije je došlo još pripadnika vojne policije JNA. Njihovi naponi da zarobljenike osiguraju bili su nedosledni i nedovoljni. Određeno vreme su pripadnike Teritorijalne odbrane i paravojskih snaga držali izvan hangara, ali su u određenom vremenu, naročito prilikom dolaska zarobljenika, oni imali neograničen pristup ratnim zarobljenicima.

Na "Ovčaru" je 20. novembra došao i određen broj visokih oficira JNA u popodnevnim satima. Videli su šta se događa. Neki od njih su preduzeli mere kako bi se obezbedilo da Vojna policija bude efikasnija. Ti naponi ili nisu bili delotvorni ili su bili delotvorni samo u ograničenom vremenu.

Te večeri između 20.00 i 21.00 čas stiglo je naređenje komandanta Operativne grupe Jug Mileta Mrkšića o povlačenju pripadnika Vojne policije JNA koja je čuvala ratne zarobljenike. Oni su se zaista i povukli pre 21.00 čas dozvolivši tako srpskoj Teritorijalnoj odbrani i paravojskim snagama neograničen pristup zarobljenicima. Ratni zarobljenici prepušteni su kontroli vukovarske Teritorijalne odbrane kojom je u to vreme komandovao Miroljub Vujović. Zarobljenike su Teritorijalna odbrana i paravojske snage odvodile u malim grupama na jedno izolovano mesto i ubijale. Tela su im na istom mestu pokopana u masovnu grobnicu, koja je bila iskopana ranije istog dana. Grobnica je otrivena tek skoro godinu dana kasnije, a postupak eshumacije započeo je 1996. godine. Eshumirano je 200 tela. Sprovedene su detaljne obdukcije. Na osnovu celokupnih dokaza, Pretresno veće zaključuje da je svih 200 osoba preminulo 20. na 21. novembar 1991. godine na "Ovčari" usled traume izazvane fizičkim nasiljem, u gotovo svim slučajevima od jedne ili više rana od vatrenog oružja. Od 200 osoba zakopanih u masovnoj grobnici, njih 190 je identifikovano. Njihova imena se navode u Optužnici. Iz dokaza takođe sledi da četiri identifikovane osobe koje su držane kao zarobljenici u hangaru tog dana više nisu viđene. Svaku od tih osoba su tog istog dana teško pretukle srpske snage. Iz dokaza se ne može utvrditi da li se i njihova tela nalaze među 10 neidentifikovanih tela pronađenih u masovnoj grobnici. U Presudi Pretresno veće iznosi na koji su način neki drugi dokazi uticali na to da se još neke osobe u Optužnici imenuju kao žrtve ubistva. Iz navedenih razloga, Pretresno veće nije moglo da zaključi da li su neke ili sve te osobe preminule na "Ovčari" kako se navodi u Optužnici. Naši zaključci naravno ne isključuju mogućnost da je tog dana na "Ovčari" preminulo više od 200 osoba, od kojih je njih 194 identifikovano. Međutim, raspoloživi dokazi ne omogućavaju da se to utvrdi. Utvrđeno je da su srpske snage u noći 20. na 21. novembar 1991. godine na "Ovčari" ubile 194 žrtve imenovane u Optužnici. U tačkama 1, 2, 3, 5 i 6 Optužnice, terete se za zločine protiv čovečnosti po članu 5 Statuta Međunarodnog suda. Iz razloga koji se iznose u Presudi, u članu 5 Statuta je neophodno da žrtve zločina budu civili. Termin civil u članu 5 Statuta ne obuhvata borce i ranjene u borbi. U ovom slučaju, osobe koje su snage JNA 20.

novembra 1991. godine uklonile iz vukovarske bolnice, a koje su na "Ovčari" ubile srpske snage, bile su identifikovane i odabrane upravo zato što su oni znali ili su verovali da su to bili pripadnici hrvatskih snaga u Vukovaru. Srpske snage koje su ih zlostavljale i ubile delovale su na osnovu uverenja da su žrtve ratni zarobljenici, a ne civili. Zakonski preduslovi za primenu člana 5 Statuta zbog toga nisu osnovani. Iz toga sledi da se osuđujuće presude ne mogu izreći u vezi sa tačkama 1,2, 3, 5 i 6. Te će se optužbe odbaciti u odnosu na svu trojicu optuženih, a Pretresno veće se u ovom sažetku tim tačkama više neće baviti.

U tačkama 4, 7 i 8 Optužnice koje se u biti temelje na istom ponašanju tereti se za ratne zločine po članu 3 Statuta. Član 3 primenjuje se za dela protiv ratnih zarobljenika. Pretresno veće se uverilo da je u Hrvatskoj u tom vreme postojao oružani sukob i da su utvrđeni i drugi zakonski uslovi za član 3. Ponašanje svakog optuženog zbog toga će se u potpunosti razmotriti u vezi sa ovim optužbama za ratne zločine.

U tački 4 iznose se navodi u vezi sa krivičnim delom ubistva najmanje 264 osobe identifikovane u Optužnici. Iz razloga koji su objašnjeni, tačka 4 utvrđena je u odnosu na 194 identifikovane žrtve ubistva. Raspoloživi dokazi ne omogućavaju zaključke u vezi sa drugim licima navedenim u Optužnici. U tačkama 7 i 8, iznose se navodi o postupku mučenja i okrutnog postupanja. Te optužbe se temelje na činjenicama o zatvaranju ratnih zarobljenika u hangaru na "Ovčari", njihovom fizičkom zlostavljanju, uslovima pritvora i uskraćivanju lekarske pomoći. Iz dokaza proističe da su ratni zarobljenici bili premlaćivani, u mnogim slučajevima teško premlaćivani, kako bi se kaznili za njihovu stvarnu ili pretpostavljenu pripadnost hrvatskim snagama. To predstavlja dela mučenja iz tačke 7. Ista premlaćivanja predstavljaju i okrutno postupanje u tački 8. Ali budući da je reč o istim fizičkim delima, ispravno je izreći samo osuđujuću presudu za mučenje. Međutim, obeležja krivičnog dela okrutnog postupanja utvrđena su i u vezi sa uslovima pritvora na "Ovčari". Obrazloženje se u opširnijem obliku navodi u pismenoj Presudi.

Još preostaje jedno kritično pitanje, a to je da li je dokazano da su trojica optuženih ili bilo koji od njih krivično odgovorni za krivična dela koje je Tužilaštvo dokazalo. Glavni navod u Optužnici s tim u vezi je da su optuženi učestvovali u zajedničkom zločinačkom poduhvatu čija je zajednička svrha bila izvršenje zločina za koji se terete u Optužnici. U osnovi, tvrdi se da su trojica optuženih delovali zajedno kako bi izveli ubistvo ratnih zarobljenika iz bolnice, kao i njihovo zlostavljanje. Nema direktnih dokaza koji to dokazuju. Iako bi se na osnovu nepotpunog razumevanja nekih događaja od 20. i 21. novembra i nekih izolovanih dokaza mogao sugerisati takav pogled, dokazi po mišljenju ovog Pretresnog veća ne pokazuju da su se ova trojica optuženih ili bilo koji od njih udružili u nekom zajedničkom zločinačkom poduhvatu za vršenje krivičnih dela za koja se terete u Optužnici. Iako su mnoge od činjenica koje slede uporno osporavane, dokazima je po mišljenju Pretresnog veća ustanovljeno da su prema naređenjima koje je Mile Mrkšić izdao 19. novembra 1991. godine, a koja je sproveo u delo Veselin Šljivančanin, ratni zarobljenici bili izvedeni iz bolnice ujutru 20. novembra 1991. godine i na kraju odvedeni na "Ovčaru". Međutim, Pretresno veće se uverilo da je prvobitna namera Mileta Mrkšića bila da ratni

zarobljenici budu odvedeni u Sremsku Mitrovicu između ostalog i zato da bi kasnije bili razmenjeni za srpske ratne zarobljenike zatvorene kod hrvatskih vlasti. To je naređenje izdato Veselinu Šljivančaninu a preneto je i mnogim drugima koji su učesvovali u evakuaciji. Tako je i prethodnih dana učinjeno sa drugim ratnim zarobljenicima. Tokom jutra 20. novembra optuženi Mile Mrkšić se predomislio, a onda i promenio svoje naređenje. Prvo su zarobljenici držani u autobusima u kasarni JNA, a onda u hangaru na "Ovčari" ali čitavo to vreme su još uvek bili pod stražom Vojne policije JNA, iako ne baš efikasno. Onda je pred kraj dana optuženi Mile Mrkšić odlučio i naredio da se povuče Vojna policija JNA koja je čuvala zarobljenike. Dokazi pokazuju da je upravo u vreme izdavanja tog naređenja optuženi Mile Mrkšić konačno odlučio da ratne zarobljenike treba ostaviti u rukama vukovarske Teritorijalne odbrane. Prave razlozi za takvo postupanje zna samo Mile Mrkšić. Želje lokalne srpske Vlade koja nije imala nikakve ovlašćenja niti moći da naredi optuženom Mrkšiću ili JNA šta treba da se učini sa ratnim zarobljenicima izgleda da su bile značajan faktor. Od ključnog značaja je to da dokazi ne pokazuju da su u bilo kom trenutku Veselin Šljivančanin ili Miroslav Radić na bilo koji način učestvovali u procesu putem koga je Mile Mrkšić došao do odluke da JNA treba da odustane od nadzora nad ratnim zarobljenicima, i to tako što će povući Vojnu policiju koja ih je čuvala. Te činjenične okolnosti isključuju svaki zaključak da su optuženi delovali zajedno u udruženom zločinačkom poduhvatu.

U Optužnici se Mile Mrkšić između drugih oblika odgovornosti tereti i da je odgovoran za naređivanje izvršenja zločina za koji je optužen. Međutim za takav zaključak nema nikakvih dokaza. Iako je kao komandant Operativne grupe Jug Mile Mrkšić bio na položaju vlasti u odnosu na Teritorijalnu odbranu i paravojne snage koje su počinile krivična dela okrutnog postupanja, mučenja i ubistva na "Ovčari", nije dokazano da im je on naredio da počine krivična dela iz Optužnice. Međutim, Mile Mrkšić je znao za intenzivno neprijateljsko raspoloženje srpske Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga prema pripadnicima hrvatskih snaga. To se posebno pokazalo tokom dana sa dešavanjima u kasarni JNA i na "Ovčari", o čemu je Mrkšića obavestilo više oficira JNA. Takođe je bio obavešten o ubistvima u "Veleprometu" prethodnog dana. Time što je naredio povlačenje Vojne policije JNA sa "Ovčare", a da je pri tome znao da će ratni zarobljenici biti izloženi riziku ozbiljnog nasilja i smrti u rukama Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga, Mile Mrkšić je pomogao i podržao krivična dela ubistva počinjena kao posledica njegovog naređenja o povlačenju. Zbog toga Pretresno veće nalazi da je Mile Mrkšić odgovoran po članu 7.1 Statuta za pomaganje i podržavanje krivičnog dela ubistva. Dalje, Mile Mrkšić nije tokom popodneva 20. novembra preduzeo nikakve korake da pojača stražu na "Ovčari" niti da na bilo koji način poboljša mere za zaštitu ratnih zarobljenika od nasilja i drugih oblika okrutnog postupanja prema njima od strane Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga, iako je bio obavešten da se odvija ozbiljno zlostavljanje. Svojim propustom da deluje, Mile Mrkšić je onima na "Ovčari" koji su želeli da se osvete ratnim zarobljenicima pružio i praktičnu pomoć i ohrabrenje. Snage JNA kojima je on komandovao ranije su uspostavile i održavale nečovečne uslove prema zarobljenicima u pritvoru. Zbog toga se Mile Mrkšić proglašava odgovornim po

članu 7.1 Statuta za pomaganje i podržavanje krivičnih dela mučenja i okrutnog postupanja.

Za Miroslava Radića Tužilaštvo tvrdi da je svojim učešćem u evakuaciji bolnice i on učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu za koji se tereti u Optužnici ili da je pomagao i podržavao zločine. Takođe se tvrdi da su zločine na "Ovčari" počinili vojnici pod njegovom komandom, i da je on takođe odgovoran kao osoba nadređena direktnim počinocima. Dokazima je utvrđeno da je Miroslav Radić bio u bolnici 19. novembra 1991. godine i da su vojnici pod njegovom komandom na početku pružali obezbeđenje bolnice. Dalje je utvrđeno da je Miroslav Radić bio prisutan u krugu bolnice ujutru 20. novembra, ali ne i da je učestvovao u trijaži ispred bolnice. Nema nikakvih dokaza da je Miroslav Radić bio na "Ovčari" 20. novembra 1991. godine. Iz razloga navedenih prilikom razmatranja odgovornosti Mileta Mrkšića, nema nikavih dokaza da je Miroslav Radić učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu za koji se tereti, ili da je pomagao i podržavao krivična dela navedena u Optužnici. Dva svedoka su dala prilično različite iskaze koji sugerišu da je Miroslav Radić bio obavješten da su vojnici pod njegovom komandom učestvovali u zlostavljanju i ubijanju zatvorenika na "Ovčari". Treći svedok je sugerisao da je Miroslav Radić znao za događaje na "Ovčari". Pretresno veće nije moglo da prihvati iskrenost dvojice svedoka, kao ni pouzdanost trećeg svedoka. Zbog toga, iz razloga koji su u potpunosti navedeni u pisanoj Presudi, Pretresno veće nalazi da Tužilaštvo nije dokazalo da je Miroslav Radić znao ili imao razloga da zna da su vojnici pod njegovom komandom počinili zločine na "Ovčari". Nije dokazana njegova odgovornost po članu 7.3 kao o osobi nadređenoj stvarnim počinocima.

Kada je reč o optuženom Veselinu Šljivančaninu, Pretresno veće konstatuje da iz razloga navedenih prilikom razmatranja odgovornosti Mileta Mrkšića, dokazi ne potvrđuju da je Veselin Šljivančanin učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu za koji se tereti u Optužnici. U Optužnici se takođe tvrdi da je Veselin Šljivančanin odgovoran za naređivanje izvršenja zločina za koje se tereti u Optužnici po članu 7.1 Statuta. Nema nikakvih dokaza koji sugerišu da je Veselin Šljivančanin naredio bilo kojim snagama na "Ovčari" da počine bilo koje od krivičnih dela za koja se tereti u Optužnici. Pored toga, zločine su počinili Teritorijalna odbrana i paravojne snage. Veselin Šljivančanin nije imao nikakva ovlašćenja da izdaje naređenja tim snagama. Veselin Šljivančanin se na osnovu dokaza ne može smatrati odgovornim po članu 7.1 Statuta za naređivanje bilo kojeg od krivičnih dela dokazanih u ovom predmetu, kao ni da je odgovoran po članu 7.3 Statuta - zbog toga što nije sprečio počinjenje zločina ili kaznio počinioce. Pretresno veće zaključuje da je 20. novembra 1991. godine Veselin Šljivančanin imao komandna ovlašćenja koja mu je dodelio Mile Mrkšić nad Vojnom policijom koja je učestvovala u evakuaciji ratnih zarobljenika iz bolnice i nad njima stražarila u autobusima i na "Ovčari". Ne tvrdi se, niti dokazi pokazuju da su pripadnici Vojne policije počinili bilo koje od krivičnih dela u ovom predmetu. Upravo suprotno - oni su učestvovali, iako često na nezadovoljavajući način, u zaštiti ratnih zarobljenika od zlostavljanja Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga. Kao što pokazuju činjenice u ovom predmetu, obezbeđenje ratnih zarobljenika na "Ovčari" nije bilo adekvatno. Broj vojnih policajaca na

"Ovčari" bio je suviše mali, a njihovo obavljanje dužnosti ponekad nezadovoljavajuće, tako da su veći deo vremena zarobljenici bili izloženi neprijateljskim činjenjima od strane pripadnika Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga koje su se okupile na "Ovčari". Suprotno iskazu Veselina Šljivančanina i drugim svedočenjima, Pretresno veće nalazi da je on bio na "Ovčari" i u vreme kada se događalo zlostavljanje zarobljenika. On je zato mogao da vidi brutalno ponašanje Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga i postane svestan da se nad ratnim zarobljenicima vrše teška krivična dela. Pored toga, on je znao za ranije događaje istog karaktera, pogotovo za zlostavljanje i ubistva hrvatskih ratnih zarobljenika od strane lokalne srpske Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga prethodnog dana u "Veleprometu", kao i za druge slične incidente koji su se odigrali u području Vukovara u oktobru i novembru mesecu 1991. godine. Ali on se opredelio da ne upotrebi ni jednu od mera koje su mu stajale na raspolaganju kako bi pokušao da spreči ono što se događalo. On nije ispunio svoju dužnost da brine o ratnim zarobljenicima koji su bili pod nadzorom JNA, dužnost koju mu nameću zakoni i običaji ratovanja koji su bili deo njegovih odgovornosti kao organa bezbednosti, kao i ovlašćenja ili odgovornost kojom ga je konkretno zadužio Mile Mrkšić. Veselin Šljivančanin je mogao da zatraži ili da naredi da dodatne snage odu na "Ovčaru". Mogao je da izda naređenja Vojnoj policiji koja je tamo bila prisutna da pojača zaštitu. On nije izdao odgovarajuća naređenja, niti je preduzeo druge odgovarajuće mere. To je omogućilo nastavljanje zlostavljanja ratnih zarobljenika, a time i vršenje krivičnih dela mučenja i okrutnog postupanja, a to je njemu u datim okolnostima moralo biti očigledno.

Iz tih razloga, dokazana je odgovornost Veselina Šljivančanina po članu 7.1 Statuta za pomaganje i podržavanje krivičnih dela mučenja i okrutnog postupanja. Međutim, Veselin Šljivančanin nije proglašen odgovornim za pomaganje i podržavanje krivičnog dela okrutnog postupanja počinjenog uspostavljanjem nečovečnih uslova zatvaranja u hangaru na "Ovčari" budući da dokazi ne pokazuju da je Veselin Šljivančanin ušao u hangar i da je tako mogao da vidi uslove zatočenja u njemu. Krivično delo ubistva počinjeno je tokom noći nakon potpunog povlačenja Vojne policije JNA sa "Ovčare" - na osnovu naređenja Mileta Mrkšića. Tim naređenjem je Veselin Šljivančanin prestao da bude odgovoran za bezbednost ratnih zarobljenika, i prestala su njegova komandna ovlašćenja nad Vojnom policijom koja je pružala obezbeđenje. Prema tome, on nije odgovoran za ubistva koja su počinili pripadnici Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga, nakon što je Vojna policija JNA povučena sa "Ovčare". Kada je reč o kazni, Pretresno veće je u pisanoj Presudi iznelo mnoge faktore koji su uzeti u obzir prilikom odmeravanja prikladnih kazni. Pretresno veće je posebno uzelo u obzir, kao što je i dužno, praksu kazni u bivšoj Jugoslaviji. Pretresno veće konstatuje da današnji zakoni kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj omogućuju maksimalnu kaznu od 20 godina za ubistvo i pomaganje i podržavanje ubistva počinjenog 1991. godine u okolnostima ovog predmeta. Pretresno veće je takođe gledalo i na kazne koje je do sada izrekao ovaj Sud, ali nije naišlo na predmete u kojima bi okolnosti bile dovoljno slične da bi mogle da posluže kao korisni primer. Pretresno veće naglašava da se ovaj predmet u suštini bavi tragičnim događajima na "Ovčari" 20. novembra 1991. godine kada su, kako je dokazano,

ubijene 194 identifikovane osobe, a pre toga su zarobljenici mučeni tako što su teško pretučeni da bi bili kažnjeni zbog svog učešća u hrvatskim snagama u borbama za Vukovar. S njima je takođe okrutno postupano tako što ih je JNA držala zarobljene u nečovečnim uslovima. Dokazi pokazuju da su stvarni počinioци ubistava, mučenja i udruženog premlaćivanja bili pripadnici snaga srpske Teritorijalne odbrane, od kojih su mnogi i sami bili iz vukovarskog kraja, kao i srpske paravojne snage. Ubistva, mučenja i grupna premlaćivanja nisu naredili ni Mile Mrkšić ni Veselin Šljivančanin. Mile Mrkšić treba da bude kažnjen za pomaganje i podržavanje ubistava, zato što je znao za prisustvo Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga na "Ovčari" kao i za pretnju koju oni predstavljaju za ratne zarobljenike, a povukao je snage JNA koje su čuvale zarobljenike, po svemu sudeći pod pritiskom Vlade lokalnih Srba, što je imalo za posledicu to da je pripadnicima Teritorijalne odbrane i paravojnih bilo omogućeno da ubiju zarobljenike. Snage JNA kojima je on komandovao uspostavile su nečovečne uslove zatočenja, a on tokom poslepodneva nije efikasno postupao kako bi obezbedio da stražari JNA propisno zaštite zarobljenike od mučenja članova srpske Teritorijalne odbrane i paravojnih snaga. Veselin Šljivančanin treba da bude kažnjen za pomaganje i podržavanje mučenja, jer je propustio da deluje kako bi postigao jednu ili obe sledeće stvari: obezbedio adekvatnu stražu JNA na "Ovčari" ili obezbedio da stražari JNA pod njegovom komandom na "Ovčari" deluju kako bi sprečili srpsku Teritorijalnu odbranu i paravojne snage da tuku ratne zarobljenike da bi ih kaznili zbog njihovog učešća u hrvatskim snagama u Vukovaru.

Mile Mrkšiću, molim vas da ustanete. Pretresno veće vas proglašava krivim u skladu sa članom 7.1 Statuta po sledećim tačkama Optužnice: Tačka 4: ubistvo kao kršenje zakona i običaja ratovanja po članu 3 Statuta zbog toga što ste pomogli i podržali ubistvo 194 osobe identifikovane u dodatku ove Presude. Na jednom mestu, blizu hangara na "Ovčari" 20. i 21. novembra 1991. godine. Tačka 7: mučenje kao kršenje zakona i običaja ratovanja po članu 3 Statuta zbog toga što ste pomogli mučenje ratnih zarobljenika u hangaru na "Ovčari" 20. novembra 1991. godine.

Tačka 8: okrutno postupanje kao kršenje zakona i običaja ratovanja po članu 3 Statuta zbog toga što ste pomogli i podržavali održavanje nečovečnih uslova zatočenja u hangaru na "Ovčari" 20. novembra 1991. godine. Mile Mrkšiću, osuđujete se na jedinstvenu kaznu zatvora od 20 godina. U to će se uračunati vreme koje ste proveli u pritvoru. Ostaćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne privede kraju organizovanje vašeg prebacivanja u državu gde ćete odslužiti kaznu. Možete da sednete.

Miroslave Radiću, molim vas da ustanete. Pretresno veće proglašava da niste krivi ni po jednoj tački Optužnice. Pretresno veće nalaže da se odmah po završetku potrebnih formalnosti oslobodite iz pritvorske jedinice Ujedinjenih nacija (United Nations Detention Unit). Možete da sednete.

Veseline Šljivančaninu, Pretresno veće vas proglašava krivim u skladu sa članom 7.1 Statuta po sledećoj tački: tačka 7, mučenje kao kršenje zakona i običaja ratovanja po članu 3 Statuta, zbog toga što ste pomogli i podržali mučenje ratnih zarobljenika u hangaru na "Ovčari" 20. novembra 1991. godine. Pretresno veće proglašava da niste krivi po svim ostalim tačkama Optužnice. Veseline Šljivančaninu, osuđujete se na kaznu od pet godina zatvora. U to će se uračunati vreme koje ste proveli u pritvoru. Ostaćete u pritvoru Međunarodnog suda dok se ne privede kraju organizacija vašeg prebacivanja u državu gde ćete odslužiti kaznu. Možete da sednete.

Ovim je suđenje završeno. Pretresno veće se sada povlači.

Fond za humanitarno pravo

